

MIKÄ OPPIMISESSÄ ON KESKEISTÄ?

- **MERKITYKSELLISYYS**
- **TOISTO**
- **OHJAUSTAPA**

Opetussuunnitelmien toimivuus harjaantumisopetuksessa (Ikonen 1999)

- Keskeistä opetussuunnitelman ja todellisuuden välinen suhde
- Oppilaiden tulisi voida hahmottaa todellisuus kokonaisuutena, jonka osat ovat suhteessa toisiinsa
- Opetussuunnitelman tulisi koostua objekteista, käsitteistä, asioista jne. jotka muodostavat kokonaisuuden suhdejärjestelmän myös opetussuunnitelmassa eivätkä vain todellisuudessa
- Ongelmana: kuka päättää, mitkä ovat kysymyksessä olevan todellisuuden (oppiaineen, oppialueen) osa-alueen keskeiset elementit ja miten ne suhteutetaan toisiinsa
- Oppilaiden kapasiteetti ja oppimisedellytykset on tutkittava tarkasti ja tavoite pyrittävä määrittelemään sen jälkeen yksilöllisesti

Funktionaalinen opetussuunnittelu (Pirttimaa)

Toiminnalliset opetustavoitteet etsitään siitä ympäristöstä jossa eletään tai tulevaisuuden ympäristöistä

Jos henkilö ei osaa jotakin asiaa, joka on hänen elämälleen/elämän- laadulleen tärkeä täytyykö jonkun muun tehdä se hänen puolestaan? Jos vastaus on *kyllä* kyseessä on mahdollisesti toiminnallinen taito.

Ympäristön arviointi

Opetuksen funktionaalisuus tarkoittaa sitä että oppijan nykyiset ja tulevaisuuden ympäristöt vaikuttavat oppijan itsensä ja hänen toiveidensa lisäksi siihen mitä asetetaan opetuksen tavoitteiksi.

Funktionaaliset tavoitteet sisältävät asioita, joita henkilö tarvitsee elämässään heti tai tulevaisuudessa.

Funktionaalinen tavoitteen asettaminen

1. Tunnista henkilön elämänpiirin ympäristöt nyt ja lähitulevaisuudessa
2. Erittele niiden vaatimat toiminnot
3. Erittele taidot joita tarvitaan
4. Arvioi mitä henkilö jo osaa
5. Selvitä mitä toimia tarvitaan, että henkilö voi osallistua toimintoihin täysin tai osittain tarvitaanko fyysistä apua, toimintojen mukauttamista, ympäristön muokkaamista, puuttuvien taitojen opettamista

Osittainen osallistuminen

- suoritus ei ole "täysi"
- osallistumista suoritukseen, opetukseen / työhön omien osaamisten mukaisesti
- periaate ottaa huomioon nimenomaan vaikeavammaisen, monivammaisen henkilön oppimisen mahdollisuudet
- osallistumiseen tarvitaan tukea

Järjestelmällinen (strukturoidu) opetus

Systemaattista, tarkkaan suunniteltua yksilöopetusta, jossa usein korostuu jonkun yksittäisen taidon oppiminen tietyssä tilanteessa.

Lähtökohtana tavallisesti tehtäväanalyysi, johon opetusohjelma perustuu

Usein esitetään myös suoriutumiskriteeri

Harjoituksia esimerkkejä:

- Tehtäväanalyysi
- Suoriutumiskriteeri
- Esimerkki järjestelmällisestä työopetuksen kokonaismallista

TEHTÄVÄANALYYSI (task analysis, funktioanalyysi)

- Tehtäväanalyysissä tehtävä jaetaan osatavoitteisiin siten, että jokaista osatavoitetta edustaa tietty käyttäytymismalli
- Käyttäytymismallit ovat yhteydessä tehtävän eri osiin ja ne on järjestetty helpoimmasta vaikeimpaan tai yksinkertaisemmasta monimutkaisempaan.
- Tehtäväanalyysin lopputulokseen on taitojen tai käyttäytymismallien sarja, jonka avulla saamme selville, milloin ja miten lapsi on tavoitteen saavuttanut

TEHTÄVÄANALYYSIN VAIHEET

1. Kirjaa opetustavoite
2. Analysoi kriteereinä toimivat reaktiot tai käyttäytymismallit ja järjestä ne sarjaksi, jotta välttyisit tarpeettomilta vaiheilta ja päällekkäisyyksiltä
3. Päätä, missä järjestyksessä asiat opetetaan
4. Kirjaa muistiin lapsen suoritus ja hänen eri vaiheissa tarvitsemansa avun laatu ja määrä
5. Yksilöllistä vaiheet lapsen suorituksen mukaan

Tehtäväanalyysi

- Opettaja kokeilee tehtävää itse ja kirjaa, mitä vaiheita suoritukseen sisältyy
 - Opettaja kokeilee asiaa yhdessä oppilaan kanssa – opettaja kirjoittaa tarkennetun tehtäväanalyysin
 - A. KOKONAISUUS MUODOSTUU USEISTA PEREKKÄISISTÄ SUORITUKSISTA
 - Esim. villatakin napin avaaminen
 - B. KOKONAISUUS MUODOSTUU OSISTA, JOILLA EI OLE AJALLISTA PERÄKKÄISJÄRJESTYSTÄ
 - Kertolaskun opettelu
 - C. TEHTÄVÄANALYYSI SEURAA ASTEITTAIN VAIKEUTUVAA SUORITUSTA
 - Yhteenlaskun opettelu
- (mm. Seleviita1999)

Henkilökohtainen opetussuunnitelma (IEP – Individual Education Program)

- Laatisprosessi
 - Perustiedot oppilaasta
 - Oppilaan arviointi
 - Ominaisuudet ja erityispiirteet
 - Taidot opetussuunnitelman eri alueilla
 - Ympäristön arviointi
 - Oppilaan ominaisuuksien ja taitojen vaikutukset hänen edistymiseensä nykyisessä ympäristössä
 - Ympäristön vaikutus oppilaan ominaisuuksiin ja taitoihin

HOPS

- Oppilaan opetuksen suunnittelu
 - Lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteet
 - Tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavat henkilöt
 - Tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavat toimenpiteet ja välineet
 - Opetuksen toteuttaminen
- Seuranta
 - Oppilaan kasvat-, opetus- ja hoito-ohjelman tulokset

Sisällöt

HOPS /HOIJKS kirjallinen selonteko, joka pidetään ajan tasalla ja joka laaditaan oppilaan yksilöllisten tarpeiden pohjalta

1. Selvitys oppilaan tämänhetkisten suoritusten tasosta
2. Selvitys vuosittaisista tavoitteista sekä lyhyen aikavälin tavoitteista
3. Maininnat tarvittavista erityisopetus- yms. palveluista sekä siitä millä tavoin ne sisältyvät opetusohjelmiin
4. Maininnan palvelujen suunnitelluista alkamisajoina ja ennakoidusta kestosta
5. Maininnan objektiivisista kriteereistä ja arviointimenetelmistä sen määrittämiseksi, onko oppilas saavuttanut lyhyen aikavälin opetustavoitteet (vähintään kerran vuodessa)
6. Selvitys muista palveluista, terapiasta jne. ja arvio, kauanko niitä käytetään

TOIMINTA-ALUEITTAINEN OPETUS

■ OPETUS =

1. oppiminen, kehittyminen
2. kuntoutus, terapia
3. avustaminen ja tukitoimet

■ Arviointi

■ Tavoitteet – tavoiteanalyysi / tehtäväanalyysi

■ Interventio

■ Arviointi

I Motoriset taidot

Kehon tuntemus

Motoristen toimintojen suunnittelu ja ohjaus

Karkeamotoriikka, tasapaino, kestävyys ja lihasvoima

Hienomotoriikka, silmän ja käden yhteistyö, puhemotoriikka

Koordinaatio ja rytmi

II Kieli ja kommunikaatio

Orientoitumisreaktion muodostuminen (kiinnittää katseensa, seuraa katseella, kuuntelee, tavoittelee esineitä ja tarttuu niihin)

Ilmaisujen ymmärtäminen ja tuottaminen (vaihtoehtoinen kommunikaatiomenetelmä),

merkityssuhteet, muoto ja sisältö / sanojen ja lauseiden muodostaminen

III Sosiaaliset taidot

■ Vastavuoroisuus – jaettu yhteinen huomio – vuorovaikutus

■ Esineympäristön ja kokemuspiirin laajentaminen; esineellisen vuorovaikutuksen kehittyminen

■ Sosiaalisen vuorovaikutuksen laajentaminen (lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus, ikätovereiden välinen vuorovaikutus, toimiminen omassa ympäristössä)

- fyysinen kontakti
- katsekontakti
- hymyileminen
- muu aktiivinen vuorovaikutus aikuisen ja lapsen välillä
- muu aktiivinen vuorovaikutus ikätovereiden kanssa

■ Tunteiden kehittyminen - tietoisuus itsestä ja muista (ilmaisee mistä pitää ja mistä ei pidä, kertoo tunnistamiseen tarvittavaa tietoa itsestä ja muista, tunnistaa oikein toisten tunteilmaisut ja tunteet, joita myös käyttäytyminen kuvastaa – Itsehallinta

■ IV Päivittäisten toimintojen taidot / arjen hallinta

- Ruokailu
- Pukeutuminen
- Siisteyskasvatus
- Omatoimisuus; itsenäisyys, itsestä huolehtiminen, turvallisuus, itsesuojaus

V Kognitiiviset taidot

- Aistien stimulaatio - osallistuminen
- Esineen pysyvyys – käsitteenmuodostus
- Syy – seuraus, ongelmanratkaisu
- Avaruudelliset suhteet – luokittelu – matematiikka
- Verbaalinen jäljittely – tapahtumien tunnistaminen ja tuottaminen järjestyksessä – tapahtumien muistaminen - lukeminen
- Motorinen jäljittely – esineiden käsitteleminen – leikki

Opetuskeinoja

- Luonnolliset toimintavihjeet
- Oppimisen kannustaminen, palautteen antaminen
- Ketjuttaminen ja muovaaminen
- Järjestetyt toimintavihjeet
 - Puhe
 - Mallin näyttäminen
 - Muistilaput, piirroksia, merkit, kuvat, ohjekansiot
 - Eleet, ilmeet, osoittaminen
 - Fyysinen ohjaaminen

Miten kauan opetetaan?

- Kunnes suoriutumiskriteeri on saavutettu.
- Mutta aina tarvittaessa uudelleen
- Entä jos opetus ei tuota tulosta?
 - Korjaa suunnitelma ja toteutus:
 - Tarkista lähtökohdat (tehtävänalyysi)
 - Tarkista keinojen sopivuus
 - Pohdi omaa opetustyyliäsi
 - Tarkista motiivit, apuvälineet, vaatimustaso
 - Tarkista tietääkö opiskelija mitä häneltä odotetaan